

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 5 mars 1909 kl. 2,30 e. m.

*Betänkande i anledning af väckta motioner angående
ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning.*

(2:a A.)

Till bevillningsutskottet hafva hänvisats åtskilliga motioner, åsyftande ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin. Sålunda hafva till utskottet remitterats från Första Kammaren motion n:o 5, af herr *Boman*, om nedsättning af minsta tillåtna försäljningskvantiteten vid utminuterung af brännvin, samt från Andra Kammaren motionerna n:o 49, af herr *Ekman* i Göteborg, med hemställen att minsta tillåtna försäljningsbeloppet vid utminuterung af brännvin måtte bestämmas till en half liter, n:o 170, af herr *Jespersion*, om ändrad lydelse af 3 och 15 §§ i förordningen, och n:o 48, af herrar *Berggren* och *Eriksson* i Öfra Odensvi, om ändrad lydelse af 15 § i förordningen.

I sin motion n:o 5 har herr *Boman* anfört:

Motion I: 5.

»Trots allt arbete för främjande af nykterhet är rusdrycksmissbruket i vårt land alltjämt ett fruktansvärdt ondt, hvars bekämpande måste vara

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 5 Saml. 1 Afd. 10 Häft. (N:o 10.)

en viktig samhällsangelägenhet. Utan att vilja ingå på frågan, om hvilken betydelse maltdryckerna äga som berusningsmedel, torde man kunna påstå, att brännvin ensamt eller i förening med andra drycker är det vanligaste berusningsmedlet.

Af allt det brännvin, som genom brännvinsbolagen i riket försäljes, afyttras genom utskänkning mindre än en fjärdedel, under det att återstoden eller mer än tre fjärdedelar utminuteras, hvarvid är att märka, att å de mindre platserna i riket utskänkningen procentvis är vida mindre och minuthandeln större, under det att i de större städerna utskänkningen har något större betydelse och minuthandeln något mindre; minuthandeln utgör dock öfverallt den större delen af totalförsäljningen. Oaktadt ingen anledning kan finnas att antaga, att icke det genom minuthandeln sålda brännvinet skulle äga minst lika stor betydelse som berusningsmedel som det hvilket utskänkes, har vår brännvinslagstiftning i fråga om minuthandel med brännvin sedan länge knappast undergått förändring, och sedan mer än 20 år finnes samma föreskrift, att vid minuthandel med brännvin är minsta tillåtna försäljningsbelopp en liter. Denna bestämmelses tillkomst grundades på lagstiftningens sträfvan att motarbeta dryckenskap genom att göra brännvinet mera svåråtkomligt. Men man torde knappast kunna säga att vid nuvarande penningvärde priset på 1 liter brännvin representerar ett så stort belopp, att sagda syftemål i nämnvärd grad kan ernås genom denna bestämmelse. Att det däremot måste vara för känslan i hög grad motbjudande att genom lagbestämmelse tvinga en person, som skulle åtnöjts med en mindre myckenhet, att köpa en hel liter brännvin, lär väl ej kunna bestridas. Jämnställt med alla de restriktioner, med hvilka utskänkningsbolagen å de flesta platser i riket omgärdat utskänkningen, där det allmänt föreskrifves ett *maximum* af förtäring, i regel 8 à 10 cl. (2 supar), ter sig lagens föreskrift om ett *minimum* af en hel liter vid minuthandel föga konsekvent.

Det har redan uttalats, att det litervis inköpta brännvinet torde ha minst samma betydelse som berusningsmedel som det utskänkta, och sannolikhet talar för att det har än större sådan, fastän dess verkningar ej äro så lätta att följa, som det hvilket förtäres å krogarne. Kändt torde vara, att å veckans sista dagar, fredagar och särskildt lördagar, minuthandeln är långt större än å öfriga dagar i veckan. Detta brännvin, som på lördagen inköpes, kommer i regel till hemmet och är afsedt att förtäras på söndagen och kanske följande dagar. De fall, då innehafvaren af en hel liter, i känslan af att han äger en större mycken-

het än han för tillfället kan förbruka, föranledes att bjuda, ja kanske truga, af varan på familjens öfriga medlemmar torde ingalunda vara sällsynta. Att mången gång gräl och slagsmål uppstå vid delningen eller förtäringen af en genom salning inköpt liter, därom torde polisprotokollen gifva ojäfviga bevis.

Funnes möjlighet att för hemföring köpa en mindre myckenhet, t. ex. en half liter, torde i många fall ett nu säkert förekommande rus utebli, liksom ock mycken s. k. salning förebyggas.

Ifall minimum för minuthandel med brännvin nedsattes till $\frac{1}{2}$ liter, är väl att antaga, att denna halfva liter komme att inköpas i en del fall, där med nuvarande lagstiftning något köp af brännvin ej kommer till stånd, enär penningarne ej förslå, men troligt är, att en lagbestämelse, som medgafve minuthandel med $\frac{1}{2}$ liter, likväl skulle leda till minskad konsumtion. För att det motsatta skulle inträffa erfordrades, att mer än det dubbla antalet halfva litrar skulle inköpas mot det antal hela litrar, som icke skulle köpas, då en lägre myckenhet vore möjlig att erhålla.

Villigt må erkännas, att alla sträfvanden att genom lagstiftning och restriktioner inom ramen af lagstiftningen främja nykterhet icke äro annat än försök, och försök, hvilkas resultat äro ytterst svåra att bedöma genom den mängd olika faktorer, som inverka på rusdrycksförbrukningen, men då sedan 1905 års brännvinsförordning tillämpas den privilegierade minuthandeln med brännvin försvunnit och minuthandeln nu handhafves af bolag, bildade i syfte att handhafva rörelsen i nykterhetens intresse, borde någon fara ej finnas uti att medgifva ett lägre minuthandelsminimum. Skulle mot förmodan verkningarne på någon plats af en dylik bestämmelse visa sig ogynnsamma, funnes intet hinder för därvarande brännvinsbolag att återgå till det gamla; *rättigheten* i lag att hålla ett lägre minimum innebär ingen *skyldighet* att tillämpa detsamma.

Då Kungl. Maj:t till 1905 års Riksdag framlade förslag om ny brännvinslagstiftning, upptog detta förslag bestämmelse om $\frac{1}{2}$ liter som minsta försäljningsmängd vid minuthandel. Det särskilda utskott, som behandlade den kungliga propositionen, tillstyrkte enhälligt så när som på en reservant denna ändring, hvilken i Första Kammaren bifölls utan votering. I Andra Kammaren åter segrade reservationen med 94 röster mot 91. Efter förnyad behandling i särskilda utskottet kom från utskottet hemställan, att Första Kammaren skulle frånträda sitt beslut, hvilket äfven af kammaren bifölls.

Det var alltså under ganska ovanliga omständigheter, som vid 1905 års riksdag den nuvarande bestämmelsen bibehölls, och torde anledning finnas att nu ånyo taga frågan under pröfning. En särskild anledning härtill torde finnas däri, att representanter för landets brännvinsbolag vid möte i Stockholm under förra året uttalat sig för en sådan lagändring. På grund af det anförda hemställes, att § 3 i gällande brännvinsförordning måtte så ändras, att vid utminuterung af brännvin minsta tillåtna försäljningsbelopp bestämmes till en half liter.»

*Motion
II: 49.*

Inom Andra Kammaren har herr *Ekman* i motion n:o 49 med likalydande motivering framställt enahanda yrkande.

*Motion
II: 170.*

I motionen n:o 170 har herr *Jespersion* hemställt, »det täcktes Riksdagen för sin del besluta följande tillägg och förändringar af nedan angifna paragrafer i kungl. förordningen angående försäljningen af brännvin af den 9 juni 1905.

§ 3.

Vid partihandel — — — — —
på försäljningsstället.

Vid partiförsäljning till annan än den, som innehar rättighet till detaljhandel med brännvin, må egentligt brännvin icke utlämnas på kärl, innehållande mindre än 250 liter.

§ 15.

1. Bolag — — — — —

2. Bolag må vid utminuterung icke hålla mer än ett försäljningspris å en och samma varusort af brännvin eller vin, om större eller mindre myckenhet försäljes.

Bolag må ej heller blanda eller förskära brännvin eller vin. Inköpta varor skola försäljas i samma skick, hvare de af bolaget inköpts.»

Till stöd för detta yrkande anför motionären:

»Vid 1907 års riksdag väcktes af undertecknad motion (n:o 97) i Andra Kammaren bland annat därom, att i brännvinsförsäljningsförordningen måtte införas förbud att vid partihandel med brännvin till annan än den, som innehar rättighet till detaljhandel, utlämna egentligt brännvin på

kärl, innehållande mindre än 250 liter. Beträffande motiveringen hänvisas till ifrågavarande motion.

Detta förslag vann emellertid icke Riksdagens bifall. Af bevillningsutskottet anfördes mot detsamma, att bestämmelsen i förordningens 5 §, att ingen må tillhandagå allmänheten med anskaffande af brännvin i mindre belopp, än han själf äger försälja, jämte de för öfverträdelse af densamma i förordningens 36 § stadgade straffpåföljder vid förordningens stiftande syntes hafva ansetts betryggande mot sådant tillvägagångssätt, som förslaget afsåg att förhindra, och utskottet var uppenbarligen också af den meningen, att så i verkligheten vore förhållandet. Sedan dess har emellertid ett allmänt bekant, uppseendeväckande mål vid Stockholms rådhusrätt ådagalagt, att detta dock icke är fallet. Den åberopade § 5 visade sig därvid helt naturligt sakna tillämpning på partihandels innehafvare, då det icke kunde styrkas, att denne haft kännedom om det olagliga ändamål, för hvilket det denna gång delvis på mjölkflaskor fördelade, i parti inköpta brännvinet skulle användas. Uppenbart torde vara, att, om mitt förslag vunnit Riksdagens bifall och egentligt brännvin vid partihandel icke fått utlämnas på kärl, innehållande mindre än 250 liter, det skulle varit betydligt svårare att så länge kunna bedriva denna olagliga handel, som nu skedde. Det kunde nämligen icke undgått polisens uppmärksamhet, om stora fat från reningsverk transporterats till annan lokal, där det fördelades eller utsändts på mindre kärl. Under sådana förhållanden torde mitt förslag, när jag nu återkommer med detsamma, förtjäna bifall, helst då jag har förmånen att kunna för detsamma åberopa jämväl den skrifvelse i ämnet, som utskänkingsbolagens ombud vid sammanträde i Stockholm den 17 sistlidne november beslöto aflåta till Kungl. Maj:t.

Vid 1907 års riksdag väckte jag likaledes förslag om sådan ändring i paragraf 15 brännvinsförsäljningsförordningen, att det med klara ord blefve utsagdt, att s. k. förskäring af inköpt spirituosa icke af utskänkingsbolag må företagas. De skäl, jag anförde för detsamma, återfinnas likaledes i förutnämnda motion vid 1907 års riksdag.

Ej heller detta förslag lyckades tillvinna sig kamrarnes bifall. Bevillningsutskottet hade ock i sitt utlåtande afstyrkt detsamma, men utan att inlåta sig på närmare kritik eller vederläggning af de skäl, som anförts till förmån därför. Utskottet höll före, att någon tids erfarenhet torde afvaktas rörande effektiviteten af den nya lagstiftning, som införts genom förordningen af 1905, en förordning, som vid tid-

punkten för motionens behandling i Riksdagen ännu icke trädt i kraft. Att detta skäl var afgörande, syntes ock framgå af den öfverläggning, som i ärendet ägde rum i Andra Kammaren, där likväl en af bevillningsutskottets ordförande i utskottet afgifven reservation kring sig samlade 57 röster. Denna reservation gick ut på, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verställa utredning, huruvida med hänsyn till brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet strängare kontrollföreskrifter än de, som gifvits i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, kunde vara erforderliga särskildt i afseende å förskäring af spirituosa och vin, samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Under den tid, den nya förordningen befunnit sig i kraft, har det emellertid visat sig, att de missförhållanden, mot hvilka mitt anförda förslag riktade sig, icke minskats, utan tvärtom vunnit ytterligare utbredning. Såsom var att vänta, ha äfven flera af de nya bolagen å landsbygden redan under sitt första verksamhetsår infört okontrollbara arbetsmetoder. Jag finner därför fullt skäl att, sedan sålunda nödig erfarenhet vunnits om den nya förordningens verkningar i förevarande afseende, åter framlägga mitt förslag.

De nytillkomna Konungens befallningshafvandes ombud i vederbörande bolagsstyrelser ha ej heller varit i stånd att med gällande oklara bestämmelser verksamt ingripa till förebyggande af desamma.

Genom den ärade ledamot af bevillningsutskottet, som under debatten i kammaren först hade ordet, blef emellertid upplyst, att äfven en annan synpunkt spelat in och för utskottet varit medbestämmande. Det sades nämligen, att motionen i denna del blott och bart vore att betrakta som ett utslag af den intressestrid mellan vinförsäljare och brännvinsbolagen, som af gammalt lär ha existerat. Saken uppfattades som ett spörsmål om, huruvida ifrågavarande förskäringar innebure någon ekonomisk fördel för bolagen eller icke. Det ansågs således icke det ringaste beröra nykterhetens intresse, vare sig det blef si eller så, och då kunde, hette det, brännvinsbolagen lika gärna förskära som enskilda handelsfirmor. En sådan synpunkt bör enligt mitt förmenande vika för den för styrelse, revisorer och det allmänna långt viktigare, nämligen att få verklig kontroll i bolagen. Och jag tror näppeligen, att staten af sådana skäl skulle vilja uppoffra ens någon del af den effektiva kontroll, som utöfvas öfver tillverkningen af brännvin. Det behöfver väl emeller-

tid knappast sägas, att, om sakiäget varit det anförda, ifrågavarande förslag icke af mig skulle hafva blifvit framburet. Detta torde framgå redan af den motivering, jag år 1907 för detsamma förebragte, men till ytterligare belysning anhåller jag få andraga följande.

För det första är det fullständigt omöjligt att utan den lagstiftning, som af mig föreslagits, kontrollera, att all vinst på försäljning inom bolag kommer detta till godo. Jag tillåter mig till sakens förtydligande anförda ett exempel. Ett bolag inköper 1,000 liter konjak af 58-procentig styrka. Sedan inköpet skett, nedsättes densamma till 46 procent alkoholhalt eller den styrka, sådan vara i allmänhet försäljes vid detaljhandel. Till en dylik nedsättning användes cirka 261 liter vatten. Härigenom erhålles till försäljning 261 liter mera, än bolaget enligt faktura från säljaren inköpt, hvilket litertal med ett försäljningspris af blott 2 kronor pr liter representerar ett värde af 522 kronor mera, än hvad som kan af bolagets böcker utrönas.

Det är gifvetvis omöjligt för bolagets styrelse eller för revisorerna att öfvervaka anförda varunedsättning, med mindre de personligen skulle närvara vid densamma, något, som naturligtvis icke kan ifrågasättas. Ännu mindre är detta fallet med Konungens befallningshafvandes ombud för tillsynen af bolagets verksamhet. Följaktligen förefinnes här en stor lucka i kontrollen öfver bolags verksamhet.

Helt annorlunda skulle förhållandena gestalta sig, därest, på sätt af mig föreslagits, föreskrift lämnades, som tillförbunde bolag att försälja alla varor i samma skick, de inköpts. För styrelse och revisorer vore det då en lätt sak att kontrollera kvaliteten och konstatera, att samma kvantitet redovisades såsom försåld som den, hvilken inköpts, till äfventyrs med en ringa skillnad vid särmätning på småkärl. Om det oakadt blandningar skulle företagas, vore dessa ägnade att bland bolagets personal väcka uppmärksamhet, och det kunde ej länge undgås, att densamma komme till styrelsens och revisorernas vetskap.

Uppenbart är, att kontrollen ännu mer omöjliggöres, då bolag begagnar sig af mera invecklade behandlingsmetoder, som äro kända under namnet förskäring i egentlig mening. Vid förskäring ingår nämligen förutom vatten flere dyrare och billigare beståndsdelar, af hvilka, hvad pris och kvantitet beträffar, blandningen inom vida gränser kan göras *fullkomligt godtyckligt*. Här är omöjligheten för styrelsens ledamöter och revisorer att utöfva kontroll i t. o. m. ännu högre grad utesluten än vid

enkel utspädning och fältet lämnadt öppet för enskilde bolagsfunktionärer att handla okontrollbart.

För det andra torde det bära framhållas, att det ingalunda är gifvet, att de af ett antal bolag med förkärlek tillämpade nedsättnings- och försäkringsmetoderna tillföra bolagen ökad vinst.

Endast i undantagsfall finnes i bolag nödig sakkunskap för dessa metoders riktiga användning. Exempel finnas, då icke ens den, som verkställer försäkringarne, vet hvad de förskurna varorna kosta bolaget, detta af den anledning, att försäringen vanligen sker efter gammal slentrian, utan hänsyn till, att priset å de för ändamålet erforderliga ingredienserna under årens lopp ansenligt stigit. Att styrelse och revisorer, som borde känna värdet af bolagets för försäljning tillblandade varor, icke göra det, är allmänt bekant. Personligen känner jag exempel på bolag, i hvilka styrelsen anställt jämförelser mellan från inhemska handelsfirmor inköpta kvaliteter och bolagets egna försäkringar och vid profning funnit de sistnämnda betydligt underlägsna, ehuru i pris dyrare än de förstnämnda. Att icke dess mindre ingen ändring skett, kan icke förklaras på annat sätt, än att enskilda bolagsfunktionärer hafva sin uträkning med inköps- och försäkringssystemets fortgång.

Här återkommer jag till det beklagliga förhållandet, att köp af till försäkring afsedda varor från utlandet mångenstädes äro förknippade med enskildt intresse i form af provision. I flera bolag äro styrelseledamöter närstående personer agenter för utländska firmor och erhålla provision på de varor, särskildt konjak, bolaget af dessa firmor inköper. Att så är förhållandet är ostridigt och så mycket skadligare, som genom anförda förhållanden *konkurrens i fråga om leveranser till bolag blir på förhand utesluten*. Ja, fall ha kommit till min kännedom, att anbud från inhemska handelsfirmor på grund af anförda förhållanden helt enkelt undanhållits bolagsstyrelsens och *Konungens befallningshafvandes ombud i bolag kännedom*. Det torde vara gifvet, att den utländske säljaren icke försummar tillfället att taga rundligt betaldt, då på grund af anförda förhållanden bolagen komma i en beroende ställning till denne.

Redan nu anförda förhållanden göra det i hög grad tvifvelaktigt, om försäringen verkligen innebär någon ekonomisk fördel för bolagen. Då bolag fått betala 93 öre pr liter för egentligt brännvin af 46 % alkoholhalt och samtidigt inom landet från enskilda spirituosafirmor kunnat inköpa försäljningsfärdig konjak med enahanda styrka till så lågt pris som kronor 1:00 à 1:10 pr liter fritt levererad, torde det vara fullt

tydligt, att så icke kan vara förhållandet. I själfva verket råder ju ock mellan de inhemska firmorna stor konkurrens, då det gäller leveranser till bolag. Betecknande är, att de stora bolagen i Stockholm, Göteborg och Malmö, hvilka ingen lär vara benägen förebrå bristande ekonomisk skötsel, funnit lämpligt att verkställa sina inköp af spirituosa och vin i försäljningsfärdigt skick under fri täflan mellan inhemska firmor i branschen. Enahanda är förhållandet med flera andra bolag, hvilket förhållande skulle blifva allmänt, om bolag måste upphöra med förskärningar. Kanske bör det särskildt anmärkas, att ringbildning på detta område icke, såsom i fråga om egentligt brännvin, kan ifrågakomma, då det här gäller en vara, som försäljes i parti äfven af andra än sådana firmor, som utöfva detaljhandel med bättre spirituosa. Att enskilda firmor kunna leverera ifrågavarande varor till lika billigt pris, som bolagen genom köp från utlandet och bearbetning kunna förskaffa sig, beror på den större merkantila utbildning inom branschen, hvaraf enskilda firmors innehafvare och ledare i allmänhet äro i besittning. De äro på ett helt annat sätt än bolagsstyrelserna i stånd och intresserade af att följa den utländska marknaden och kunna genom afslutandet af större och direkta köp samt sin förmåga af kvalitetsbedömning och kännedom om utländska affärsförhållanden göra betydligt förmånligare inköp än dessa, hvilkas företrädare på rent enstaka undantag när sakna fackkunskap och hvilkas befattning med bolagen endast är en bisyssla. Det behöfver ju knappast erinras, att konjak och vin höra till de mest svårbedömda importvaror, som finnas, och att dessa varors pris och kvaliteter alltid äro beroende på vinskördens utfall, hvarför vid deras inköp och behandling sakkunskapen spelar en ännu större roll än i fråga om andra varor. I hvilken grad bolagen i detta hänseende begå misstag, framgår icke minst däraf, att, såsom jag redan 1907 framhöll, en mängd fingerade konjaks-
hus bildats i Frankrike, hvilka, tack vare bristande sakkunskap i de svenska, norska och finländska brännvinsförsäljningsbolagen, erhålla oskäligen låga priser vid försäljningar till bolag.

Det anförda torde ådagalägga, att någon ekonomisk skada icke skulle tillskyndas bolagen, därest lagstiftningen genom uttryckligt stadgande betoge dem deras nuvarande *tvifvelaktiga rätt att företaga uppblandningar och förskärningar af inköpta varor*. Denna skada skulle i stället drabba utländska handelsfirmor, som nu göra sig oskäligen rik på de svenska bolagens inköp. Om den inhemska spirituosapartihandeln i stället för utländska mer eller mindre renommerade handelsfirmor finge öfvertaga

deras afsättning till bolag, borde icke vara till skada. Att, såsom i flera fall sker, bolag utan anmärkning af vare sig länsstyrelsens ombud eller revisorer inköpa vin af köpenhamnsfirmor och t. o. m. hålla kommissionslager för sådana, kan väl hvarken ligga i landets eller nykterhetens intresse. Till sist må tilläggas, att den af mig föreslagna lagändringen icke saknar intresse för nykterheten, äfven om jag medgifver, att för mig kontrollsynpunkten varit den öfvervägande. Det lider nämligen intet tvifvel, att lusten och ifvern att utveckla bolagsverksamheten skulle ansenligt aftaga, därest utsikterna till en mängd till bolagens onödigt invecklade arbetssätt hörande biförtjänster bortföle.

För åstadkommande af en effektiv kontroll torde emellertid utom nu anförda blandnings- och förskäringsförbud erfordras ännu en annan lagändring, nämligen en föreskrift, att bolag vid försäljningar alltid bör hålla samma pris på samma varusorter, oberoende af det försålda partiets storlek. Betydelsen af en dylik bestämmelse ur kontrollsynpunkt ligger i öppen dag. Härtill kommer, att prisförändringar vid köp af smärre partier ur nykterhetssynpunkt måste anses oriktiga, då de uppmuntra till större köp. De äro dessutom till ej ringa obehag för bolag, hvilka hålla ett bestämdt pris, oafsedt kvantitet, i det dessa utsättas för en obehaglig konkurrens från bolag, som sälja till sänkta priser vid köp af smärre *partier*. Ett af skälen, hvarför på sin tid gästgifvarnes rätt till minuthandel med brännvin bortogs, var just den omständigheten, att dessa genom lägre pris vid försäljning af smärre partier utöfvade en betydande konkurrens med bolagen. Sedan denna konkurrens upphört, fortsätter i stället ett antal bolag därmed.

Det finnes bolag, som från södra Sverige genom dylika reducerade priser utöfva en betydande konkurrens mot långt norrut belägna bolag. Ett för hela landet enhetligt och lika försäljningspris för egentligt brännvin vore otvifvelaktigt mest önskvärdt, men förutsätter bestämmandet af detta såväl som brännvinets styrka i lagstiftningsväg något, hvarför tiden väl knappast kan anses mogen. Däremot finnes intet, som hindrar åläggande för bolag att blott hålla ett försäljningspris, vare sig den försålda kvantiteten är större eller mindre.

Såväl genom en dylik bestämmelse som ock genom ett Riksdagens bifall till mitt ofvan väckta förslag, skulle dessutom ett ytterligare steg tagas till den likhet i arbetssätt, som måste anses högst önskvärd uti en institution af den omfattning, som brännvinsförsäljningsbolagen för närvarande utgöra.

Slutligen tillåter jag mig anföra, att enligt bestämmelserna i 12 och 14 §§ i förordningen angående försäljningen af brännvin få försäljningsrättigheter upplåtas endast åt *uteslutande för detaljhandel* bildadt bolag, och enligt samma förordnings 15 § 1 mom. skall sådant bolag hafva till ändamål *endast att i sedlighetens intresse ordna och handhafva detaljhandel* med brännvin. Till uteslutande *detaljhandeln* och *sedlighetens intresse* torde svårligen kunna räknas att bedrifva tillverkning af varor i form af förskäringar, nedsättning af inköpt konjak m. m. Men då bolagen flerstädes likväl inlåtit sig på sådant arbetssätt och metoden med nuvarande lagbestämmelser är svåråtkomlig för dem, som hafva att öfva kontroll öfver bolagen, är det af vikt, att dylikt genom ändrade tydliga lagbestämmelser förebygges. Det torde väl också vara tämligen meningslöst att gång efter annan belasta det allmänna med dryga utgifter för kontroll och samtidigt låta arbetsmetoder fortgå, som icke kunna af vare sig Konungens befallningshafvandes ombud eller revisorer kontrolleras.

Då omkostnaderna i en del småbolag sprungit upp till 33, 38, ja, ända till 45 öre pr försäld liter, torde en fordran på verklig, offentlig kontroll både i afseende å inköp och försäljning af varor vara både behöflig och billig.»

Slutligen hafva herrar *Berggren* och *Erikson* i motion n:o 48 hemställt, »det täcktes Riksdagen för sin del besluta följande tillägg och förändringar af § 15 i kungl. förordningen angående försäljning af brännvin af den 9 juni 1905:

*Motion
II: 48.*

1. Bolag — — — — —
2. Bolag må icke tillverka, uppspäda, blanda eller förskära brännvin eller vin. Inköpta varor skola af bolag försäljas sådana som de vid inköp befunnit sig.
3. Bolag må icke inköpa — — — — —
— — — — — vinsten.
4. Bolag må ej vara aktiebolag. Delägarne skola vara minst nio, af hvilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Å bolagsstämma skola alla delägarne hafva lika rösträtt. Bolags styrelse — — — — —
5. Bolags räkenskaper — — — — — kontroll-
och justeringsstyrelsen.
6. Granskning — — — — — ansvarsfrihet.

Härvid åligger det särskildt revisorerna att jämföra de af bolag inköpta och försålda litertalen brännvin och vin med det, som vid inventering befinner sig inneiggande; att taga under bedömande, om den vinst, som bolaget vid försäljning tillgodogjort sig, varit skälig; samt att förvissa sig om, att vinsten på af bolaget försålda varor kommit bolaget till godo. Af revisionsberättelsen, vid hvilkens affattande i öfrigt de föreskrifter — — — — — förordnar.

7. Revisorerna samt deras — — — — —
8. Om ansvarsfrihet — — — — —
9. Bolag vare pliktigt — — — — — »

Till stöd för detta yrkande hafva dessa motionärer anfört:

När på sin tid bolagssystemet i vårt land började tillämpas vid spirituosa försäljningen, skedde det i rent filantropiskt syfte. Det gällde att råda bot på de sedlighet och välstånd bland den arbetande klassen undergrävande missförhållanden, som blifvit en följd däraf, att krog rörelsen omhänderhades af personer, som bedrefvo den uteslutande från synpunkten af enskild vinning. De första bolagen, t. ex. det i Falun 1850 bildade, inskränkte sig därför att tillhandahålla egentligt brännvin. Andra spirituösa drycker, af hvad namn de vara månne,ingo icke finnas på krogarna. Själfva affärsverksamheten blef härigenom den enklaste; det var lätt att kontrollera, hvilken kvantitet som inköptes och att inköpen skedde till normalt pris, liksom det icke var förenadt med några svårigheter att, då försäljningspriset blifvit bestämdt, uträkna den vinst på rörelsen, de olika fast aflönade krogföreståndarne hade att redovisa. Hela saken betraktades dessutom som en allmän samhällsangelägenhet. Med synnerlig klarhet framträder detta likaledes just i fråga om det nämnda Falubolaget, angående hvilket på sammanträde inför magistraten beslöts, att det borde utgöras af tjugu medlemmar: »5 ståndspersoner, 5 bergsmän, 5 handlande och 5 handtverkare». Vinsten skulle anslås till någon för staden nyttig eller välgörande inrättning.

Som bekant har bolagssystemet sedermera utvecklat sig i en delvis helt annan riktning. Småningom utsträckte sig bolagens verksamhet att omfatta icke blott utskänkning, utan ock utminutering. Den begränsade sig icke till detaljhandel med egentligt brännvin, utan började jämväl handel med öfriga slag af spirituosa. Vinsten utöfver skälig ränta å det i rörelsen använda kapitalet tillförsäkrades väl fortfarande det allmänna, men kom att inflyta som en normal intäkt i de kommunala kassorna och att användas för ändamål, för hvilka kostnaderna i annat fall skolat

bestridas med skattemedel. Härigenom blef det ett *fiskalt intresse* att uppdrifva vinsten på spirituosaomsättningen till största möjliga belopp. Så uppstod en sträfvan att under bolagen lägga all spirituosahandel i riket. Praktiskt sedt har denna sträfvan förverkligats genom 1905 års lagstiftning, som utsträckte bolagssystemets tillämpningsområde äfven till landsbygden. Enskild konkurrens på detta område är numera i stort sedt upphäfd med undantag blott för finare spirituosa. Utan att det rätt uppmärksammas, har sålunda här i landet uppvuxit ett *brännvinsmonopol*, men icke ett statens såsom i Ryssland, utan förvaltadt af ett antal enskilda bolag, låt vara under viss af lagstiftningen anordnad offentlig kontroll. Genom en af de flesta utskänkningsbolag biträdd sammanslutning och en af denna utsedd »förtroendenämnd» har detta brännvinsmonopol äfven förskaffat sig ett centralorgan i stånd att bestämma spirituosapriserna för hela riket, oberoende af vanliga prisbildande faktorer. Medan priset på egentligt brännvin och öfrig spirituosa tidigare under inflytande af konkurrens från enskilda innehafvare af försäljningsrättigheter hufvudsakligen reglerats af allmänna marknadsförhållanden i förbindelse med statens skatte- och tullagstiftning, visar det sig nu, att enskilda bolagsstyrelser varit i stånd att genomföra en prissättning, som försäljningsåret 1906—1907 kunnat medföra en nettovinst per försald liter spirituosa, som betydligt öfverstiger, hvad staten i skatteväg ansett sig böra uttaga af dessa drycker vid tillverkning af brännvin.

Det lär med skäl kunna ifrågasättas, om det med det allmännas intresse är förenligt, att en beskattningsrätt — ty såsom något annat lär denna monopolprissättning icke kunna karakteriseras — af detta omfång allt framgent kvarstannar i händerna på de dock till sin natur fullkomligt enskilda sammanslutningar, utskänkningsbolagen utgöra, utan i stort sedt någon som helst kontroll från det offentligas sida, med sättet hvarpå den utöfvas. Såsom någon sådan kontroll lär väl nämligen knappast kunna anses de revisioner, i hvilka representanter för Konungens befallningshafvande, landstingen och hushållningssällskapen deltaga. Det torde nämligen vara utan exempel, att vid desamma någon pröfning förekommer angående det sätt, hvarpå prissättningen sker. Medan det svenska folkets beskattningsrätt i öfrigt är omgärdad med de starkaste garantier, finnes sålunda på denna punkt en lucka, värd så mycket större uppmärksamhet från statsmakternas sida, som det numera bland nykterhetsintresserade icke torde råda mer än en mening därom, att blotta

prisstegringar på spirituosa ingalunda alltid såsom sådana äro ägnade att tjäna nykterhetssträfvandena, medan å andra sidan en betänklig fara för dessa sträfvandens framgång är förbunden med att det allmänna finansiella intresset i ännu högre grad än hittills sammankedjas med rusdryckshandteringens fortvaro och vidare utveckling.

Att gripa sig an med ett försök till lösning af det problem i hela dess vidd, som sålunda uppställer sig lär emellertid öfverstiga krafterna för det enskilda initiativet. Men äfven andra följer af bolagssystemets utveckling till brännvinsmonopol hafva gifvit sig till känna af den art, att redan i motionsväg något synes böra åtgöras för att råda bot å af dem följande missförhållanden.

I samma mån nämligen som brännvinsbolagen under sig lagt allt flera och flera rörelsegrenar, ha de allt mer och mer urartat, och svårigheterna att med deras förvaltning föra en verksam kontroll ha blifvit större och större. Inköpen af egentligt brännvin vore sålunda lätta att kontrollera. Det gäller i fråga om dem samma kvalitet, anbud kunna inhämtas under allmän och offentlig täflan, och det är lätt att beräkna den under försäljningsåret försålda kvantiteten med å densamma erhållna vinsten genom att från det inköpta litertalet med tillägg af det vid årets början befintliga lager draga den lagerkvantitet, som finnes kvar vid inventering vid försäljningsårets utgång. Annorlunda blir förhållandet i fråga om inköp särskildt från utlandet af annan spirituosa och vin. Här är att räkna med en mängd olika kvalitéer, hvilkas värde endast i undantagsfall torde kunna bedömas af styrelseledamöter och revisorer i bolag. Öfver dessa inköp förlorar styrelsen och länsstyrelsens ombud i bolag all kontroll, då de i allmänhet ske under hand och avslutas mellan någon i bolag anställd person och ombudet för den utländska säljaren. Detta senare förhållande är synnerligen olämpligt och öppnar vägen för hemliga aftal om enskilda fördelar till betydande skada för bolaget. Att sådana aftal existera är numera en offentlig hemlighet. Att det hufvudsakligen är genom utländska ombuds förespeglningar om fördelar, som kommit bolag att öfvergå till utländska handelsfirmor med en stor del inköp och inslå på ett okontrollbart arbetssätt, kae med visshet antagas. Att sådana inköp eller förskärningar skulle vara till någon fördel för bolag, torde vara högst tvifvelaktigt. För det allmänna kan det med säkerhet icke vara det, då inköpen ske okontrollbart och ofta från firmor, hvilkas varor äro af mycket underhaltig beskaffenhet. På grund af de priser, till hvilka s. k. bättre spirituosa försäljes inom landet, kunna i allmänhet från utlandet inköpta va-

ror icke försäljas i det tillstånd, de från utlandet inköpts, utan måste i regeln först undergå behandling. Häraf blir en följd, att hvarje jämförelse mellan de inköpta och till försäljning erhållna kvantiteterna omöjliggöres. Som lätt inses, är nämligen revisorerne fullkomligt ur stånd att utröna de *kvantitativa* och *kvalitativa* förändringar, den inköpta varan genom den ifrågavarande behandlingen undergått, och när så är förhållandet och bolag endast i undantagsfall inneha den nödiga sakkunskapen att handhafva denna behandling, torde anförda förhållanden i bolag icke böra ifrågakomma. Till regeln kan det ju icke ens sättas i fråga, att vederbörande bolagsstyrelser personligen skulle öfvervaka, på hvad sätt varuförändringar verkställas, och möjligen ligger då fullkomligt öppen för en eller annan bolagets enskilde funktionär att på flera sätt missbruka densamma. Efter hvad jag inhämtat, finnes heller ingen anledning för bolag att vända sig till utlandet för inköp af spirituosa eller vin, då dessa varor kunna inköpas lika billigt inom landet.

Möjligheten för enskilda i bolag att skaffa sig oegentlig vinning är så mycket större, som genom anlitan af aktiebolagsformen lagstiftningens föreskrift, att utskänkningsbolag skall bestå af minst nio ledamöter, lätt göres illusorisk. I Hessleholm t. ex. inträffade sålunda för ett par år sedan, att bolagets föreståndare, som sedermera gjort sig skyldig till oegentligheter, under hand inköpte aktiemajoriteten, själf valde styrelse och på den grund var fullkomligt enrådande i bolaget. På en annan plats i Skåne har, enligt uppgifter i pressen, spritbolaget, som där likaledes är ställt på aktier, gjort en del aftal, som inbragte ägaren af de af bolaget förhyrda lokalerna en oskäligen hyra. Det har oemotsagdt påståtts, att anledningen härtill varit den, att två af styrelsens ledamöter stodo som borgensmän för lån, som ägaren hade på fastigheten. På en del andra ställen har aktiemajoriteten mot en betalning, vida öfverstigande parikurs, öfvergått i nya händer i afsikt, som ej gärna kunnat vara mer än en, då enligt lag icke mer än 5 procents utdelning å det inbetalda aktiekapitalet står att erhålla. I ett stort antal bolag äro aktierna i själfva verket så placerade, att en eller ett par personer äro i stånd att efter behof ordna med bolagets angelägenheter. Att förvaltningen under sådana förhållanden löper fara att ledas i ensidig, för rena privatintressen icke främmande riktning, ligger i öppen dag. Mot missförhållanden af dylik art synes det böra vara lagstiftningens uppgift att utan dröjsmål inskrida.

Härvid lär i första rummet böra ifrågakomma ett uttryckligt förbud för bolag att med inköpta varor vidtaga annan åtgärd än deras fördelning

på nya kärl. Redan med nu gällande lagstiftning lär det vara tvifvelaktigt, om bolags befattning med inköpta varors förskärning, blandning eller utspädning är laglig. Det heter nämligen i gällande förordnings 15 § mom. 1: »Bolag . . . skall hafva till ändamål *endast* att i sedlighetens intresse ordna och handhafva detaljhandel med brännvin», och i detaljhandelns natur ligger icke, att med de i parti inköpta varorna vidtagas de nämnda manipulationerna. Det lär ock bland vederbörande, som ha att besluta om ansvarsfrihet för bolag, varit ifrågasatt att vägra sådan på grund af att de ansett en verklig revision icke kunna ske i bolag, som begagna förskärningar. Då det emellertid gäller missförhållanden, som förefinnas bland ett stort antal bolag och då närmare eftertanke gifver vid handen, att genom desamma stor oredlighet kan främjas, har det önskemålet flerstädes uttalats att söka vinna statsmakternas bifall till en lagändring, som gjorde ett slut på arbetsmetoder från bolagens sida, som lägga hinder i vägen för tillfredsställande revisionskontroll. Till en sådan lagändring framlägges här nedan förslag.

I sammanhang härmed torde en mera detaljerad instruktion för revisorerna med afseende på deras granskningsuppgift böra införas i förordningens § 15 mom. 5.

Slutligen synes förbud böra stadgas för anlåtande af aktiebolagsformen vid bildande af bolag för detaljhandel med brännvin. Något behof däraf föreligger icke, då bolag lätt dessförutom kan komma till stånd och möjligheten af missbruk af aktiemajoritetens innehafvare därigenom förebygges.»

Utskottets ytt.
rande.
Föreslagna
ändringar
i § 3.

Nu gällande stadgande, att vid utminutering af brännvin minsta tillåtna försäljningsbelopp utgör en liter, infördes i vår lagstiftning genom kongl. förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 29 maj 1885 och har alltsedan dess kvarstått oförändradt. Afsikten med bestämmandet af nämnda relativt stora minimikvantitet torde, såsom ock i de af herrar Boman och Ekman väckta motionerna anförts, hafva varit att därigenom i nykterhetens intresse göra brännvinet mera svåråtkomligt. Huruvida stadgandet numera har någon betydelse i nämnda afseende, synes dock vara föremål för rätt skilda meningar. Det lär emellertid enligt utskottets förmenande ur nykterhetssynpunkt vara mindre lämpligt att, såsom nu ofta är fallet, tvinga en person att inköpa en större kvantitet brännvin, än han själf för tillfället anser sig behöfva. Detta tvång torde ofta medföra ökad förbrukning af nämnda vara samt synes äfven bidraga till, att s. k. salning förekommer i sådan utsträckning,

som nu lär vara fallet. I skrifvelse till Kungl. Maj:t af den 1 februari 1909 har göteborgssystembolagens förtroendenämnd under uttalande af liknande betänkligheter mot nu i ämnet gällande stadgande jämväl förordat, att en sänkning af den lagstadgade minimikvantiteten vid utminuterung af brännvin måtte vidtagas. De skäl, som tala för åsikten, att en dylik sänkning vore ägnad att främja nykterheten, synas utskottet vara öfvervägande. Ehuru utskottet således funnit sig böra förordna motionärernas förslag, har dock utskottet ansett förhållandena påkalla, att förslaget allenast antages på viss kortare tid. Visserligen står det vederbörande utskänkningsbolag fritt att, därest det mot förmodan skulle visa sig, att nedsättning till en half liter af minsta tillåtna försäljningsbeloppet brännvin vid minuthandel å någon ort medför ökad spritkonsumtion eller andra olägenheter, åter höja sagda minimikvantitet, men någon garanti för att så kommer att ske finnes ej. Utskottet vill därför förordna bifall till motionerna i sådan form att efter utgången af den tid, under hvilken nedsättningen af minuthandelsminimum skulle tillämpas, nu gällande bestämmelse åter komme att träda i kraft, därest icke dessförinnan i vederbörlig ordning annorlunda beslutits. På det att erfarenheten om, hur en sådan sänkning af minuthandelsminimum kan komma att verka, måtte blifva af någon tillförlitlighet, har utskottet ansett, att den tid, under hvilken ifrågavarande af utskottet föreslagna bestämmelse skulle gälla, borde omfatta åtminstone försäljningsåren 1910 och 1911 samt så lång tid af år 1912, att den då sammanträdande Riksdagen, därest så finnes önskvärdt, kan blifva i tillfälle att taga frågan under förnyad ompröfning.

Herr Jespersen har, såsom ofvan synes, ånyo föreslagit ett tillägg till § 3 i gällande brännvinsförsäljningsförordning af innehåll, att vid partiförsäljning till annan än den, som innehar rättighet till detaljhandel med brännvin, egentligt brännvin ej må utlämnas på kärl, rymmande mindre än 250 liter. Då utskottet vid 1907 års riksdag förehade denna fråga till behandling, gaf utskottet uttryck åt den uppfattningen, att som de lagstridiga förfaranden vid partihandel med brännvin, hvilka motionären afsåg att med sitt förslag till förändrad lydelse af § 3 förhindra, tydligen fölle under det i förordningens § 5 stadgade förbudet, att ingen må tillhandaga allmänheten med anskaffande af brännvin i mindre belopp, än han själf äger försälja, detta förbud jämte de för öfverträdelse af detsamma i förordningens § 36 stadgade straffpåföljder voro betryggande mot ett dylikt lagstridigt för-

farande. Utskottet fann sig därför föranlätet att hemställa om afslag å motionärens då föreliggande framställning. Sedan dess har det emellertid, såsom af det utaf motionären åberopade uppseendeväckande fallet framgår, visat sig, att hithörande bestämmelser torde kräfva ett fullständigt i af motionären angifven riktning för att ytterligare försvåra stadgandets kringgående. Samma uppfattning framlägges äfven i göteborgssystembolagens förtroendenämnds förutnämnda skrifvelse den 1 februari 1909. Utskottet, som ej funnit skäl till anmärkning mot den af motionären föreslagna lydelsen af ifrågavarande tillägg till § 3, har af nyss anförda skäl ansett sig böra förorda detsammans antagande.

*Föreslagna
ändringar
i § 15.*

Beträffande § 15 i gällande brännvinsförsäljningsförordning har vidare yrkats af herr Jespersen, att i lagrummet måtte inryckas en bestämmelse om, att bolag vid utminutering skall, oafsedt huruvida större eller mindre myckenhet försäljes, tillämpa endast ett försäljningspris. En sådan bestämmelse finner utskottet vara lämplig. Därigenom synas nämligen såväl lockelsen för den enskilde att på en gång inköpa en mera afsevärd myckenhet brännvin bortfalla som ock den konkurrens med den enskilda partihandeln eller med andra bolag, hvilken enstaka utskänkningsbolag lära hafva tillåtit sig, hart när omöjliggöras.

Motionärens förslag, att i den ifrågasatta ändringen af förevarande § jämväl inbegripa vin, lär icke hafva sin plats i brännvinsförsäljningsförordningen. Någon omredigering af motionärens förslag i öfrigt har också synt påkallad.

Såväl herr Jespersen som herrar Berggren och Erikson påyrka, att bolag skall förbjudas att blanda eller förskära brännvin eller vin, hvarjämte sistnämnda motionärer jämväl hemställa om förbud för bolag att tillverka nämnda varor.

Enligt hvad motionärerna uppgifvit, hafva beklagliga missbruk af rätten till förskäring förekommit och ett förkastligt provisionssystem på förevarande område å en del håll innästlat sig. Utskottet håller emellertid före, att dessa förhållanden icke böra föranleda förbud för bolagen att förskära. De antydda missbruken lära kunna i allt väsentligt förekommas genom utnyttjande af de lagbestämmelser, som redan finnas, och genom noggrann eftersyn och vaksamhet från styrelse och revisorer. Bolags räkenskaper skola, som bekant, föras enligt föreskrifter och formulär, som utfärdas af kontroll- och justeringsstyrelsen, revisionsberättelserna skola affattas enligt föreskrifter, som meddelas af samma styrelse, och, förutom den vanliga revisionen, i hvilken deltaga revisorer, utsedda af

stadsfullmäktige eller kommunalstämma, landsting, hushållningssällskaps förvaltningsutskott och Kungl. Maj:ts befallningshafvande, äger chefen för kontroll- och justeringsstyrelsen eller person, som af denna styrelse förordnas, att när som helst granska bolags räkenskaper och förvaltning. Enligt hvad utskottet erfarit, finnes också redan hos flera bolag infördt ett bokförings- och kontrollsystem, hvarigenom försäkringarna af inköpta varor kunna öfverskådas och redovisas.

Såväl i bokföringen som i den tablå öfver varuomsättningen, som årligen af utskänkningsbolag skall till kontroll- och justeringsstyrelsen aflämnas, redovisas både den inköpta och den försålda mängden sprit och brännvin såsom en vara af 50 % alkoholstyrka. Kontrollen öfver dessa varor torde därför, såvidt utskottet kunnat finna, vara fullt effektiv. Därest ytterligare kontroll särskildt öfver försäkringen af konjak anses nödig, torde vederbörande myndighet ej underlåta att utfärda enahanda bestämmelse angående redovisningen af nämnda varuslag.

Hvad det öfverklagade provisionssystemet beträffar, torde den närmaste garantien häremot vara att söka däri, att bolagen verkställa sina inköp först efter infordrande af anbud, ett sätt, hvaraf bolagen alltmera begagna sig och som bör vinna efterföljd i vidsträcktast möjliga omfattning. Den lagstiftning mot mutor, som Riksdagen redan begärt, bör också blifva ett kraftigt vapen mot obehöriga provisioner på detta område.

Ett förbud för bolagen att försöka brännvin synes utskottet också i sig mindre lämpligt. Bolagen komme därmed i sådant beroende af de till ring sammanslutna reningsverken i landet och af vinhandelsfirmorna, att afsevärdt minskade inkomster för bolagen vore att emotse. Det allmänna skulle härmed undandragas inkomster och utan gagn för nykterheten i stället enskilda blifva gynnade.

Utskottet kan ej heller finna, att det af herrar Berggren och Erikson påyrkade inryckandet i brännvinsförsäljningsförordningen af detaljerade bestämmelser angående bolags revision, hvilka bestämmelser för öfrigt direkt hänföra sig till det af motionärerna påyrkade förbudet för bolag att befatta sig med annat än försäljning, är nödigt. Med de föreskrifter angående dessa bolags revisionsberättelser, som återfinnas i kontroll- och justeringsbyråns kungörelse den 27 augusti 1902, och då kontroll- och justeringsstyrelsen icke lär underlåta att vid behof utfärda ytterligare föreskrifter härom, synes utskottet, att bestämmelser utöfver de nu befintliga i förevarande afseende icke äro erforderliga.

Sistnämnda motionärer hafva slutligen föreslagit, att brännvinsförsälj-

ningsbolag ej skulle få vara aktiebolag. Af nu befintliga 132 försäljningsbolag äro 75 handelsbolag, under det att öfriga 57 bolag äro aktiebolag. Aktiebolagsformen synes emellertid vinna alltmera terräng, i det att det öfvervägande flertalet under senare år tillkomna bolag bildats under denna form samt äfven en del äldre bolag ombildats till aktiebolag. På grund af den begränsning af ansvaret för bolagets förbindelser, som följer af aktiebolagsformen, torde det ock med detta slag af bolag vara lättare att få lämpliga och ansedda personer till delägare. Då några verkliga olägenheter, utskottet veterligen, ej förekommit däraf, att detaljhandeln utöfvats af aktiebolag, samt de af motionärerna anförda förhållanden genom noggrann tillämpning af gällande kontrollföreskrifter torde kunna rättas, har utskottet saknat anledning att förorda motionärernas ifrågavarande framställning.

På grund af hvad sålunda anförts, får bevillningsutskottet hemställa:

1:o) att Riksdagen, i anledning af motionerna I: 5, af herr *Boman* och II: 49, af herr *Ekman* i Göteborg, ville för sin del antaga följande förslag till

Förordning

angående ändring under viss tid af bestämmelsen i 3 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 rörande minsta tillåtna försäljningsbeloppet vid utminuterung.

Härigenom förordnas, att utan hinder af stadgandet i 3 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 minsta tillåtna försäljningsbeloppet vid utminuterung skall under tiden från och med den 1 januari 1910 till och med den 30 juni 1912 vara en half liter.

2:o) att Riksdagen ville för sin del besluta,

a. att till nuvarande § 3 i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 måtte i anledning af motion II: 170, af herr *Jespersion*, i hvad nämnda motion afser ifrågavarande §, fogas ett ytterligare moment, så lydande:

Vid partiförsäljning till annan än den, som innehar rättighet till detaljhandel med brännvin, må egentligt brännvin icke utlämnas på kärl, innehållande mindre än 250 liter.

b. att § 15 af ifrågavarande förordning, i anledning af motion II: 170, af herr *Jesperson*, i den del denna motion afser brännvinsförsäljningspriset, måtte erhålla följande ändrade lydelse:

15 §.

1. Bolag, som i 12 och 14 §§ omförmäles, skall hafva till ändamål endast att i sedlighetens intresse ordna och handhafva detaljhandel med brännvin och må icke afse att bereda vare sig delägarne vinning utöfver årlig ränta med högst fem procent å de af delägarne tillskjutna kontanta medel eller kommun någon ekonomisk fördel utöfver den vinst, som enligt denna förordning kan tillkomma densamma.

2. Vid utminutering må bolag icke hålla mer än ett försäljningspris å en och samma varusort af brännvin, oafsedt om större eller mindre myckenhet försäljes.

3. Bolag må icke inköpa fastighet eller inom redan förvärfvad fastighet vidtaga annan mera omfattande förändring än den, som påkallas af fastighetens underhåll eller rörelsens behöriga utöfvande, utan samtycke, i Stockholm af stadsfullmäktige, i annan stad, som icke deltager i landsting, af stadsfullmäktige och hushållningssällskapets förvaltningsutskott och i öfriga städer af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga, hushållningssällskapets förvaltningsutskott och landstinget samt å landet af kommunalstämman, hushållningssällskapets förvaltningsutskott och landstinget.

Bolag må icke förhyra andra lägenheter än dem, hvilka äro behöfliga för den rörelse, som bolaget själf utöfvar; icke ingå hyres- eller andra affärsaftal med enskilda styrelseledamöter i bolaget, ej heller låta aflöningen vare sig till styrelsen eller till de hos bolaget anställda personer vara beroende på omsättningen af brännvin, vin eller maltdrycker eller utgå med viss del af vinsten.

4. Bolags delägare skola vara minst nio, af hvilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolags styrelse skall bestå af fem ledamöter, af hvilka tre utses af delägarne i bolaget, en af landstinget samt en af hushållningssällskapets förvaltningsutskott, dock att i stad, som icke deltagar i landsting, stadsfullmäktige utse den ledamot, som eljest skulle af landstinget väljas. I Stockholm utses två styrelseledamöter af stadsfullmäktige. Därest å landet eller i stad, som deltagar i landsting, nytt bolag bildas å tid, då landstinget icke är samladt, må ordföranden i landstinget äga att utse en person att under tiden, till dess styrelseledamot blifvit af näst sammanträdande landsting utsedd, vara ledamot i styrelsen.

För utöfvande af tillsyn öfver bolagets verksamhet skall Kungl. Maj:ts befallningshafvande utse ett ombud, hvilket å bolagsstämmor och vid styrelsens sammanträden äger att deltaga i öfverläggningar men icke i beslut. Ombudet skall af bolaget erhålla arvode till belopp, som af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämmes.

Af landsting, hushållningssällskaps förvaltningsutskott eller stadsfullmäktige utsedd styrelseledamot samt af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utsedt ombud må icke vara delägare i bolaget.

5. Bolags räkenskaper skola föras enligt föreskrifter och formulär, som utfärdas af kontroll- och justeringsstyrelsen.

6. Granskning af bolags förvaltning och räkenskaper skall hvarje år i mars eller april månad å dag, som af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämmes, ske för näst föregående försäljningsår af fem revisorer, af hvilka två utses, i stad af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga och å landsbygden af kommunalstämman, en af landstinget, en af hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande. I stad, som icke

deltager i landsting, utse stadsfullmäktige jämväl den revisor, som eljest skulle af landstinget väljas. I Stockholm utses tre revisorer af stadsfullmäktige och två af öfverståthållareämbetet. Revisorerna skola antingen ibland eller utom sig utse två personer att å deras vägnar deltaga i inventering af bolagets tillgångar vid löpande försäljningsårets slut. Öfver revisionen afgifva revisorerna berättelse, hvilken, utom redogörelse för bolagets ekonomiska ställning och förvaltning samt hvad öfrigt revisorerna kunna finna skäl omnämna, skall innehålla dels yttrande, huruvida bolaget förvaltats i öfverensstämmelse med det i 1 mom. här ofvan angifna syfte, dels till- eller afstyrende af ansvarsfrihet. Af revisionsberättelsen, vid hvilkens affattande de föreskrifter skola iakttagas, som meddelas af kontroll- och justeringsstyrelsen, skola, sedan bolagets styrelse lämnats tillfälle att förklara sig öfver i berättelsen möjligen gjorda anmärkningar, före maj månads utgång revisorerna öfversända exemplar till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, landstinget, hushållningssällskapets förvaltningsutskott, stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan eller kommunalstämman samt kontroll- och justeringsstyrelsen; och skall inom samma tid revisionsberättelsen jämte af bolagets styrelse möjligen afgifven förklaring på bolagets bekostnad offentliggöras i någon af ortens tidningar. Bolagets styrelse må äfven till nämnda myndigheter insända sin förklaring.

Granskning af bolags förvaltning och räkenskaper må äfven när som helst företagas af chefen för kontroll- och justeringsstyrelsen eller af person, som nyssnämnda styrelse förordnat.

7. Revisorerna samt deras här ofvan nämnda ombud äga att af bolaget åtnjuta ersättning efter tredje klassen i gällande resereglemente. Enahanda ersättning utgår för resor till styrelsens sammanträden till styrelseledamot, som icke har sitt hemvist å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte.

8. Om ansvarsfrihet för bolag besluta: i Stockholm stadsfullmäktige; i annan stad, som icke deltagar i landsting, stadsfullmäktige och hushållningssällskapets förvaltningsutskott; i stad, som deltagar i landsting, stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan, hushållningssällskapets förvaltningsutskott och landstinget; samt i landskommun kommunalstämman, hushållningssällskapets förvaltningsutskott och landstinget. Väger någon af dessa ansvarsfrihet, skola skälen därför uppgifvas och ärendet hänskjutas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken däri fatte beslut.

9. Bolag vare pliktigt ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, Kungl. Maj:ts befallningshafvande kan meddela, vare sig med anledning af vägrad ansvarsfrihet, gjord revisionsanmärkning eller framställning från kontroll- och justeringsstyrelsen, det af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnade ombudet eller någon af de i nästföregående mom. nämnda myndigheter. Tredskas bolaget fullgöra sålunda gifna föreskrifter, äger Kungl. Maj:ts befallningshafvande förelägga lämpligt vite eller återkalla bolagets rättighet till detaljhandel med brännvin att upphöra med löpande försäljningsårs utgång.

3:o) att motion II: 170, af herr *Jespersion*, i öfriga delar, äfvensom motion II: 48, af herrar *Berggren* och *Erikson* i Öfra Odensvi, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Motionerna
II: 125,
131, 149,
178.

Förutom här ofvan behandlade motioner, åsyftande ändringar i gällande lagstiftning angående försäljning af brännvin, hafva jämväl till utskottet hänvisats följande inom Andra Kammaren väckta motioner i samma ämne, nämligen: n:o 125, af herr *Beckman* m. fl., om ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin, n:o 131, af herr vice talmannen *Staaß* m. fl., och n:o 149, af herr *Beckman* m. fl., båda motionerna om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lokalt veto med lika

och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin, samt n:o 178, af herr *Bystrom* m. fl., om ändrad lydelse af 16 § 3 mom. förordningen angående försäljning af brännvin.

För behandling af dessa motioner kommer utskottet att sammanträda med lagutskottet; och kommer det sammansatta utskottet att framdeles öfver samma motioner afgifva utlåtande, hvilket utskottet skolat härmed för Riksdagen

anmäla.

Stockholm den 5 mars 1909.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

vid punkten 1:o:

af herr *Cavalli*, med yrkande om afslag å utskottets hemställan, samt af herrar *A. E. Håkanson*, *G. Jansson* i Krakerud, *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra, *F. O. Berg* från Göteborg och *S. H. Kvarnzelius*.

vid punkten 3:o:

af herrar *Cavalli*, *A. E. Håkanson*, *S. H. Kvarnzelius* och *E. P. W. Röing*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen i anledning af herr *Jespersion*s samt herrar *Berggren*s och *Erikson*s i Öfra Odensvi förevarande motioner måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida med hänsyn till brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet strängare kontrollföreskrifter än de, som gifvits i kungl. förordningen den 9 juni 1905 ang. försäljning

af brännvin, kunna vara erforderliga särskildt i afseende å förskäring af spirituosa och vin, samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Herrar *A. Hammarström* och *P. A. V. Schotte* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit, den förre i behandlingen och den senare i den slutliga behandlingen af i detta betänkande omförmälda ärenden.
